

J. BERGENSTRÅHLE

Johan Bergenstråhle er født 1935. Studerede psykologi og teaterkunst ved Stockholms universitet. Har arbejdet i 10 år ved Stads-teatern og TV som instruktør. »Made in Sweden« fra begyndelsen af 1969 er hans debut som filminstruktør. Filmen handler om journalisten Jörgen (Per Myrberg) og hans kæreste Kristina (Lena Granhagen), der studerer sociologi. Første halvdel af filmen skildrer deres forhold og voksende bevidstgørelse om den kapitalistiske korruption i Sverige. Anden del skildrer deres tur til Bangkok, hvor de får vished om den kapitalistiske sortbørshandel: det illegale salg af våben til guerilla'en i Thailand.

ET INTERVIEW

– Min film går ud fra en meget speciel situation. Jeg tror, at den er betegnende for en generation i Sverige. En generation, som meget langsomt er blevet politisk bevidst. Siden er det gået som i mange andre lande, at bl. a. Vietnam-krigen har været årsag til skabelsen af en mere politisk bevidst ung generation. Men Per og Lena, som er lidt ældre, af min egen generation, bar på store byrder af en individualistisk borgerlig opdragelse, med en centrering omkring egne problemer, og det er vanskeligt for denne generation at gøre op med dette. Men frie udfører de en politisk aktivitet, der er mere værd end f. eks. ungdommens demonstrationer.

I min film har jeg skildret disses demonstrationer som et engageret teater, der imidlertid gennem sine symbolske handlinger blot bliver endnu en facet af forbruger-samfundet. Deres handlinger er emotionelt, ikke intellektuelt betinget – derfor får de ikke nogen konstruktiv virkning. En impulsiv oprørthed lig ungdommens viser jeg ved at køre en række optagelser af fattige fra Indien. I begyndelsen er man emotionelt ophidset: det er jo forfærdeligt, at sådanne forhold eksisterer i dag. Men efterhånden som samme film kører om og om igen, slappes det følelsesmæssige engagement og giver blot plads for et tomrum. Også for Lena sker det – indtil Per får hende overbevist om, at det faktisk er det intellektuelle engagement, der fører til konstruktiv handling. Men når man fordrer det intellektuelle engagement, kommer spørgsmålet ind: hvorledes kan man tillade sig at komponere en politisk film med emotionelle virkemidler, som jeg har gjort det?

Jeg ville gå publikum i møde ved at bygge filmen op med en slags *story*, en thrilleragtig intrige, der hovedsagelig skulle udspille sig i et mondant miljø. Der skulle være helt, heltinde, en forbryderjagt osv. Det kan lyde falsk, men jeg mente på den måde at kunne få flere mennesker end blot »de frelste« i tale. I øvrigt det samme, som var problemet for Gosta-Gavras i »Z«. Men det er selvfølgelig muligt, at man skader det politiske aspekt ved at inddrage det aktionsmæssige.

Min film er på grund af første halvdel beskæftigen sig med personernes privatliv og sidste halvdel beskæftigen sig med forbryderjagt blevet beskyldt for at være pornografisk, eksotisk og bagstræverisk, fordi den forråder sit mål: at påvise kapitalis-

mens korrumpierende virksomhed fra Sverige ud i den 3. verden. At jeg blander deres privatliv ind, vil jeg nu nok forsvare med, at deres privatliv er en del af det politiske engagement. Se f. eks. deres lege. Her spiller de med de borgerlige vurderinger, som de er vokset op med, og som de fornuftigt gennemskuer, men som de alligevel stadig har et følelsesmæssigt forhold til.

Men jeg vil indrømme, at fiktionselementerne har skaffet mig en del kritik. Nogle mente, at filmen først blev alvorlig i det øjeblik, de kom til Bangkok og aktionsscenerne begyndte. Så stærkt engagerede de sig i fiktionsformen, at de syntes den del var mere ægte end f. eks. de improviserede scener med Lena og Pers privatliv. Andre mente det modsatte. For mig var Bangkokturen blot en attitude, en formironi.

Jeg har også fået at vide, at det ville have virket mere ægte, om jeg i stedet for at lade Lena blive ophidset over Pers uhyggelige dokumentarfilm – sådan, at vi præsenteres for en spillet reaktion – skulle have vist filmen og siden have interviewet folk om deres mening og følelser ved konfrontationen med den. Interviews benytter jeg senere i filmen, da Lena udspørger US-soldater i Bangkok, om hvorfor de er i Vietnam. Disse optagelser er dokumentariske, men på grund af sammenhængen kan de komme til at virke iscenesatte. Det

Per Myrberg i en scene fra Johan Bergenstråhles »Made in Sweden«.

er grusomt svært at blande dokumentarisme og fiktion.

Både i TV og på teater har jeg tidligere arbejdet med socialkritik. Det var bl. a. her jeg forsøgte at lave stykkerne mere factsbetonede – jeg søgte bort fra den suggerende instruktion. Men det viste sig, at det ikke virkede – publikum var ofte gale på et stykke, når de blev præsenteret for facts, og så sidenhen selv skulle finde frem til en løsning. De ville hellere have en løsning med følelse. Og jeg som havde troet, at det ville stimulere dem til at tænke selv.

– Hvordan med nye sociale film i Sverige?

– Halldoff, Sjöman, Cornell, Olsson og Widerberg, alle arbejder de i den retning. Men ligesom Troell i »Ole, Dole, Doff« hæmmes de af forsøget på at forene den psykologiske og politiske film. Det er et spørgsmål om at finde repræsentative fællesnævner, og ikke blot lave film om enere, som læreren i Troell's film.

– Hvordan vil du udforme Enquist's bog »Legionærene«?

– Jeg vil forsøge at konstruere en kronologisk historie fra det øjeblik, de kommer til Sverige og til de rejser bort igen, således at man får en slags basishistorie, der kan være spændende i sig selv – siden kan man tilføje forskellige diskussioner, sådan at filmen får en collageagtig form som »Made in Sweden«. Problemet er fortidigt, men ikke mere end at Tjekkosllovakiet og Biafra kommer til at stå som klare nutidige paralleller.

Vibeke Pedersen og Viggo Holm Jensen.

